

FILOLOGIA POLSKA II STOPIEŃ

WYBRANE ZAGADNIENIA HISTORII LITERATURY POLSKIEJ I

(I rok, semestr 2 letni, 30 godzin ćwiczeń)

Prof. dr hab. Dariusz Rott

Bracia czescy w dawnej Polsce

Celem zajęć jest ukazanie różnorodnego, wielowyznaniowego i wielokulturowego, tolerancyjnego oblicza dawnej Rzeczypospolitej poprzez przybliżenie studentom dziedzictwa kulturowego jednej z mało dziś znanych mniejszości wyznaniowej i ważnego religijnego ruchu politycznego oraz obywatelskiego w ujęciu interdyscyplinarnym (historia, literatura, dziedzictwo materialne, pedagogika).

Metody: analiza tekstów kultury i tekstów źródłowych, lektura własna, metoda projektowa i problemowa, podająca, zajęcia terenowe – wyprawa historyczno-kulturowa do Pszczyny szlakiem Piotra Wacheniusa.

Krótki opis: Jednota Braci Czeskich, wywodząca się z hustyizmu i ruchu taborytów, wywarła istotny wpływ na kulturę (w szczególności na literaturę, książkę i drukarstwo), edukację, pedagogikę (dokonania Jana Amosa Komeńskiego) i ekumenizm, w tym na krajobraz kulturowy Wielkopolski i Śląska. W epokach dawnych odnotowujemy dwie fale emigracji braci czeskich do Polski – w 1548 i po 1620 (tzw. emigracja pobiałogórska). W latach 1628-1656 Leszno, zwane wówczas wielkopolskimi Atenami, stało się stolicą czeskiej emigracji. Zanalizowana zostanie ikonosfera tego miasta, inne pozostałe na terenie ziem polskich zabytki kultury materialnej i duchowej Jednoty w Polsce (m.in. Ostroróg, Pszczyna, Wschowa), twórczość literacka braci Rybińskich, Daniela Vettera (drukarza, wsławionego młodzieńczą podróżą na Islandię i pierwszym w języku polskim opisem wyspy wydanym w 1638 r.), Piotra Wacheniusa (poety, teologa i poborcy ceł od piwa w Pszczynie) oraz działalność J.A. Komeńskiego, w tym jego tzw. „czarna legenda”. Będziemy analizować unikatowe źródła (Biblioteka Braci Czeskich), które w 2015 r. zostały umieszczone na Światowej Liście Programu „Pamięć Świata” w ramach programu UNESCO. Materiały te, przechowywane w Archiwum Państwowym w Lesznie, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu i Bibliotece Kórnickiej dostępne są w ramach Wielkoposkiej Biblioteki Cyfrowej ([Akta Braci Czeskich - Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa \(wbc.poznan.pl\)](http://AktaBraciCzeskich-WielkopolskaBibliotekaCyfrowa(wbc.poznan.pl)))

dr hab. Waclaw Forajter, prof. UŚ

Dziewiętnastowieczna rewolucja transportowa w polskich relacjach z podróży do Azji (1864-1918)

Celem przedmiotu jest analiza przeobrażeń doświadczenia podróżniczego, które dokonały się za sprawą środków transportu wynalezionych lub przystosowanych do masowego użytku w okresie „długiego” wieku XIX (kolej, statki parowe, rowery). Łącząc się z innymi zjawiskami i określonymi wydarzeniami (jak np. otwarcie Kanału Sueskiego), sprawiły one, że wyjazd do Azji przestał być kilkuletnią, niebezpieczną wyprawą. Podróże Europejczyków na wschód stały się więc w tym okresie dużo częstsze, co przyczyniło się do daleko idących zmian społecznych. Obszar ten przedstawiają stosunkowo liczne, choć słabo rozpoznane relacje z podróży na ten obszar napisane przez Polaków ze wszystkich trzech zaborów. Pod względem genologicznym należą one do literatury niefikcjonalnej, często autobiograficznej (pamiętniki, dzienniki, listy) i stanowią interesujący aneks do historii form prereportażowych (relacje Hugona Zapałowicza, Juliana Fałata, Ewy Dzieduszyckiej, Lucjana Jurkiewicza i innych). W ramach przedmiotu student zostanie zapoznany ze specyfiką dziewiętnastowiecznych podróży na Wschód (doświadczenie pasażerskości, charakterystyczne formy percepcji krajobrazu, orientalne sensorium, ciało w podróży) oraz związaną z powyższymi zagadnieniami problematyką geopolityczną, historyczną (np. modernizacja Japonii, panowanie brytyjskie w Indiach), kulturową (analogiczne do „czarnego Atlantyku” heterogeniczne wspólnoty Oceanu Indyjskiego i Morza Południowochińskiego).

dr hab. Maria Janoszka, prof. UŚ

W kręgu czarnego romantyzmu

Problematyka zajęć będzie obejmowała zagadnienia charakterystyczne dla literatury czarnego romantyzmu, który wyróżniają między innymi: fascynacja złem i ciemnymi stronami ludzkiej psychiki; motywy obłędu i zbrodni, barbarzyństwa, okrucieństwa; melancholia, pesymizm i nihilizm; groza, „estetyka okropności”, frenetka. Przedmiotem refleksji staną się również takie kategorie estetyczne, jak groteska i ironia, całości analiz przyświecać zaś będzie chęć wskazania w polskim romantyzmie tendencji kontynuowanych przez późniejsze epoki, w tym literaturę współczesną. Oprócz dzieł najważniejszych rodzimych twórców romantycznych wśród pozycji lekturowych znajdują się też utwory N. Żmichowskiej, J.B. Dziekońskiego, L. Sztjmerera, J.I. Kraszewskiego czy J.J. Sękowskiego.

dr hab. Beata Stuchlik-Surowiak, prof. UŚ

Literatura i zbrodnia

Przedmiot *literatura i zbrodnia* stanowi próbę nowatorskiego spojrzenia na staropolskie źródła kronikarskie (m.in. autorów takich jak: Długosz, Bielski, Wapowski, Kromer, Decjusz, Orzelski, Heidenstein, Piasecki, Strykowski, Komoniecki) pod kątem obecnych w nich informacji o zbrodniach, zbrodniarzach, przestępcach i dawnym wymiarze sprawiedliwości. Wiele spośród opisanych w tych kronikach postaci i wydarzeń charakteryzuje się długim trwaniem w kulturze; w toku zajęć analizowane będą również przykłady ewolucji poszczególnych motywów i wątków kryminalnych od czasów najdawniejszych, do współczesności (przykładem takiej ewolucji jest m.in. zabójstwo Jakuba Boglewskiego dokonane w 1466 roku, po raz pierwszy opisane przez Długosza, będące, zdaniem niektórych badaczy, inspiracją dla Mickiewiczowskich *Lilii*). Jako materiały pomocnicze posłużą także staropolskie akta sądowe oraz księgi kryminalne różnych miast.